

جلد اول (۱۹۵۹-۲۰۰۸)

موزه

چاپ ششم

ترجمه و تألیف:

نیما طالبیان ■ مهدی آتشی ■ سیما نبی زاده

کتابششم: موزه

تقديم به مهندس محمدرضا جودت

طالبیان، نیما، ۱۳۶۰ -

موزه/ ترجمه و تالیف نیما طالبیان، مهدی آتشی، سیما نبی‌زاده.
مشهد: کتابکده کسری، ۱۳۹۰.
۲۵۶ ص. : مصور (رنگی).
فروست: مجموعه کتب عملکردهای معماری؛ کتاب ششم.

ISBN: 978-600-92388-2-8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا
موضوع: معماری موزه -- طرح و نقشه
موضوع: ساختمان‌ها -- طراحی
شناسه افزوده: آتشی، مهدی، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده: نبی‌زاده، سیما، ۱۳۶۰ -
NA۶۶۹۰/ط۲م۸ ۱۳۹۰

۷۲۷/۶

کتابخانه ملی ایران

۲۴۰۰۶۵۹

کتابکده تخصصی هنر، معماری و شهرسازی کسری

مجموعه کتب عملکردهای معماری

کتاب ششم: موزه

ترجمه و تألیف: نیما طالبیان، مهدی آتشی، سیما نبی‌زاده
با همکاری: کتابیون یوسفی

صفحه‌آرایی و آماده‌سازی چاپ: مینو جامی - غزاله عرفانی

چاپ اول: بهار ۱۳۸۸

چاپ دوم: بهار ۱۳۸۹

چاپ سوم: تابستان ۱۳۹۰ (ویرایش دوم)

شمارگان: ۲۰۰۰

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ آستان قدس رضوی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۳۸۸-۲-۸

انتشارات: کتابکده کسری

نشانی انتشارات: مشهد - فلسطین ۱۴ - پلاک ۱۰ تلفن: ۰۱۹/۷۶۷۰۰۱۹ / ۷۶۴۱۳۷۲ / ۰۵۱۱

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای مؤلفان محفوظ می‌باشد.

مرکز پخش: کتابکده کسری

تلفن: ۰۱۹/۷۶۷۰۰۱۹ - ۰۵۱۱ همراه: ۰۱۹/۵۱۲۴۲۱۹ - ۰۹۱۵

پیشگفتار

حرفه‌ای معماران نیز طراحی چنین فضاهایی از رونق افتاده‌باشد، اما در سال‌های اخیر علاقه و حضور معماران بنام و بین‌المللی در عرصه طراحی موزه‌ها و مسابقاتی از این دست، به همراه آزادی و جذابیت‌های فرمال در طراحی موزه موجب شده است تا بسیاری از دانشجویان به طراحی این عملکرد علاقه‌مند شده و غافل از پیچیدگی‌های مفهومی و عملکردی، طراحی موزه را به عنوان موضوع رساله نهایی خود انتخاب کنند. پیداست که بی‌توجهی به نکات عملکردی، مفاهیم و دیدگاه‌های جدید در طراحی موزه و صرفاً پرداختن به فرم، جایگاه معماری را از مقام خلق فضا تا حد بازی‌هایی حجمی پایین خواهد آورد. از این رو مطالعه و بررسی آثار معاصر در سایت‌ها، کتب و مجلات معماری می‌تواند موجب آشنایی بیشتر اساتید، و معماران با دیدگاه‌های معاصر گردیده و توجه دانشجویان را بیش از پیش به ابعاد متفاوت در طراحی فضاهای فرهنگی معطوف سازد.

انتخاب موضوع «موزه» برای کتاب ششم به دلیل علاقه روزافزون دانشجویان به این عملکرد و کمبود منابع فارسی منسجم و کافی در این خصوص صورت گرفته‌است. مطالب کتاب حاضر در بازه‌های طولانی و از میان تمامی منابع در دسترس گردآوری شده و بدین ترتیب سعی شده‌است تا شاخص‌ترین نمونه‌های موزه که در دهه‌های گذشته نظر صاحب نظران را به خود جلب کرده‌اند معرفی گردند. بی‌تردید نگاهی دقیق به تاریخچه و سیر تحولات این عملکرد در دهه‌های گذشته تا به امروز ما را در فهم دقیق‌تر تغییرات پدید آمده در تعاریف، نیازها و دیدگاه‌ها در خصوص موزه و همچنین چگونگی پاسخگویی معماران به تغییراتی از این دست، یاری می‌رساند.

همچون سایر آثار این مجموعه در این کتاب نیز سعی شده‌است تا اولویت با بناهای شاخص و محوریت با ارائه مدارک فنی کامل باشد. امید است کتاب ششم از این مجموعه نیز همچون سایر آثار به چاپ رسیده مورد استقبال مخاطبین قرار گرفته و راهنمایی مناسب جهت استفاده متخصصین، معماران و خصوصاً دانشجویان رشته معماری باشد و ایشان نیز با ارسال نظرات خود ما را در بهبود کمی و کیفی کتبی که از این مجموعه در دست انتشار است یاری رسانند.

بسیار خرسندیم که پس از استقبال فراتر از انتظار و رو به افزایش مخاطبین از این مجموعه کتب، اکنون و پس از گذشت قریب به پنج سال از آغاز انتشار این مجموعه - که نخستین مجموعه از کتب موضوعی و عملکردی بوده است - این موضوع مورد استقبال سایر ناشرین نیز واقع شده است. انتشارات کتابکده کسری ضمن استقبال از این رویکرد امیدوار است همواره در این عرصه آثاری جامع، به‌روز و با کیفیتی متناسب با توقعات خوانندگان در دسترس مخاطبین قرار گیرد. کتابکده کسری بر خود لازم می‌داند در این فرصت از همکاری کلیه دوستان و اساتیدی که ما را در گردآوری این مجموعه یاری رسانده‌اند کمال سپاسگذاری را داشته باشد.

سخن از کمبود منابع تخصصی معماری در ایران سخنی بدیهی و تکراری است. هر چند که دوران سخت و آغازین این عرصه سپری شده و با همت اساتید متخصص و اهل قلم در سال‌های اخیر شاهد انتشار کتب و مجلات تخصصی معماری بسیاری بوده‌ایم اما هنوز در مقام مقایسه، کمبود منابع معماری کتمان ناپذیر می‌نماید. از آنجا که فرصت حضور در یک اثر معماری و درک بی‌واسطه فضای خلق شده برای بسیاری از معماران و دانشجویان ناممکن است، بیشترین شناخت از یک اثر معماری از طریق مشاهده تصاویر و دقت در مدارک فنی آن اثر حاصل خواهد شد، اما نحوه استفاده رایج در میان دانشجویان از تصاویر کتب لاتین معماری سبب شده است تا برخی اساتید در دانشکده‌ها توجه به این گونه کتب را مانع رشد خلاقیت در دانشجویان بدانند. حال آنکه تنها از طریق این کتب می‌توان به دگرگونی‌ها در عرصه معماری، به عنوان مثال تفاوت‌های معماری ملل گوناگون و تغییرات معماری در طول زمان، پی‌برد. دگرگونی‌هایی که بی‌شک ریشه در بسترهای فکری، فرهنگی و اقلیمی ملل مختلف داشته و در طول زمان سبب پیدایش سبک‌ها و دوره‌های متفاوتی گردیده‌اند.

مجموعه کتب عملکردهای معماری، سعی دارد با معرفی آثار معماری به تفکیک عملکرد، گامی متفاوت در عرصه کتب تخصصی معماری در ایران بردارد. معرفی آثار شاخص و موفق از یک عملکرد در یک کتاب این امکان را ایجاد خواهد کرد تا خوانندگان علاوه بر آشنایی و مقایسه آثار مشابه، بتوانند سیر تحولات این عملکردها را در طول زمان نیز پیگیری کنند. هر کتاب از این مجموعه شامل دو بخش می‌باشد؛ در بخش اول هر کتاب تعداد بیست پروژه از معماران مختلف، در حد امکان به طور کامل معرفی شده است. هر پروژه شامل یک صفحه متن اصلی است که در آن به معرفی پروژه و معرفی مختصر معمار آن پرداخته شده است. جهت کوتاه نمودن مطالب در این صفحات از شرح بدیهیات و نقد و بررسی آثار پرهیز و سعی شده است تا ساختار متن نه به صورت صفحات یک کتاب، بلکه به شکل مقالاتی کوتاه و مجزا پیرامون هر پروژه تدوین گردد. در انتهای این صفحات نیز به منظور آشنایی بیشتر خوانندگان سایت اینترنتی و برخی از دیگر آثار معمار درج شده است. در این بخش سعی بر این بوده است تا از تصاویر و مدارک با کیفیت بالا استفاده شود و در صورت عدم دستیابی به چنین مدارکی، پلان‌ها، نماها یا مقاطع مجدداً ترسیم شده است. ملاک انتخاب این بیست پروژه از میان سایر پروژه‌ها، معرفی راهکارها و ایده‌های نو در هر عملکرد بوده است و به همین دلیل تنها به آثار معماران بنام و بین‌المللی بسنده نشده است.

در بخش دوم هر کتاب نیز جهت راهنمایی بیشتر خوانندگان تعدادی پروژه (در این کتاب هشتاد پروژه) به طور مختصر و اجمالی معرفی شده است. همچنین در این بخش سعی شده است تا بر نکات حائز اهمیت در هر طرح تأکید شود.

«موزه»، ششمین کتاب از مجموعه کتب عملکردهای معماری است که در آن نمونه‌های متنوعی از موزه در فاصله زمانی ۱۹۳۹ تا ۲۰۰۸ میلادی معرفی و بررسی شده‌اند. هرچندکه در کشور ما بی‌مهری به فضاهای فرهنگی همچنان ادامه داشته و تعداد انگشت شمار پروژه‌های فرهنگی، خصوصاً در شهرستان‌ها موجب گردیده تا در بازار کار

فهرست مطالب

۵ ————— پیشگفتار

۹ ————— مقدمه

۱۱ ————— بخش اول

۱۲ ————— موزه گوگنهایم
فرانک لویید رایت / نیویورک - ایالات متحده / ۱۹۵۹

**01 - Guggenheim Museum
Frank Lloyd Wright**

۲۰ ————— موزه هنر کیمبل
لوئی کان / تگزاس - ایالات متحده / ۱۹۷۲

02 - Kimbell Art Museum / Louis Kahn

۲۶ ————— موزه هنر عالی
ریچارد مهیر / آتلانتا - ایالات متحده / ۱۹۸۳

03 - High Museum Of Art / Richard Meier

۳۶ ————— موزه هنر مدرن
کیشو کوروکاوا / واکایاما - ژاپن / ۱۹۹۴

04 - Museum Of Modern Art / Kisho Kurokawa

۴۲ ————— موزه گوگنهایم
فرانک او گری / بیلباو - اسپانیا / ۱۹۹۶

05 - Guggenheim Museum / Frank O Gehry

۵۲ ————— موزه هنرهای تکنولوژیک
لگورتا و لگورتا / کالیفرنیا - ایالات متحده / ۱۹۹۸

**06 - Technical Museum Of Contemporary Art
Legorreta & Legorreta**

۶۰ ————— موزه یهود برلین
دانیل لیبسکیند / برلین - آلمان / ۱۹۹۸

07 - Jewish Museum / Daniel Libeskind

۶۸ ————— موزه هنر کیاسما
استیون هال / هلسینکی - فنلاند / ۱۹۹۹

08 - Kiasma Museum Of Art / Steven Holl

۷۶ ————— موزه هنر میلواکی
سانتیاگو کالاتراوا / ویسکونسن - ایالات متحده / ۲۰۰۱

**09 - Milwaukee Art Museum
Santiago Calatrava**

۸۴ ————— موزه هنر مدرن
تادو آندو / فورت وورث - ایالات متحده / ۲۰۰۲

10 - Modern Art Museum / Tadao Ando

۹۰ ————— موزه آتشفشان
هانس هولاین / روچه - فرانسه / ۲۰۰۲

11 - Vulcania Museum / Hans Hollein

۹۸ ————— موزه هنرهای معاصر رزنتال
زها حدید / اُهایو - ایالات متحده / ۲۰۰۳

**12 - Rosenthal Contemporary Art Center
Zaha Hadid**

۱۰۶ ————— موزه ملی هنر
سزار پللی / اوساکا - ژاپن / ۲۰۰۴

13 - National Museum of Art / Cesar Pelli

۱۱۲ ————— موزه هنر سامسونگ
ماریو بوتا / سنول - کره جنوبی / ۲۰۰۴

14 - Samsung Museum Of Art / Mario Botta

۱۲۰ ————— موزه دیانگ
هرزوغ و دمورن / کالیفرنیا - ایالات متحده / ۲۰۰۵

15 - DEYoung Museum / Herzog & De Meuron

۱۳۰ ————— موزه پل کلی
رنزو پیانو / برن - سوئیس / ۲۰۰۵

16 - Paul Klee Museum / Renzo Piano

۱۴۰ ————— موزه هولوکاست
موشه سفدی / اورشلیم / ۲۰۰۵

17 - Holocaust Museum / Moshe Safdie

۱۴۶ ————— موزه کوآ برانلی
ژان نوول / پاریس - فرانسه / ۲۰۰۶

18 - Quai Branly Museum / Jean Nouvel

۱۵۴ ————— موزه مرسدس بنز
یو ان استودیو / اشتوتگارت - آلمان / ۲۰۰۷

19 - Mercedes Benz Museum / U.N Studio

۱۶۴ ————— موزه ایبره کارماگو
آلوارو سیزا / پورتو آلگرو - برزیل / ۲۰۰۸

20 - Ibere Carmago Museum / Alvaro Siza

- ١٧٥ ————— **01 Jewish Museum**
Daniel Libeskind
San Francisco - USA
2008
- ١٧٦ ————— **02 Acropolis Museum**
Bernard Tschumi
Athina - Greece
2008
- ١٧٧ ————— **03 Museum of Art**
Videgard Hansson
Kalmar - Sweden
2008
- ١٧٨ ————— **04 Art Museum**
Steven Holl
Missouri - USA
2008
- ١٧٩ ————— **05 Art Museum**
SANNA
New York - USA
2007
- ١٨٠ ————— **06 Dafen Art Museum**
Urbanus Architectures
Shenzhen - China
2007
- ١٨١ ————— **07 Arp Museum**
Richard Meier
Rolandseck - Germany
2007
- ١٨٢ ————— **08 Glenstone Museum**
Gwathmey & Associates
Mavryland - USA
2007
- ١٨٣ ————— **09 Denver Art Museum**
Daniel Libeskind
Denver - USA
2006
- ١٨٤ ————— **10 Papertainer Museum**
Shigeru Ban
Seoul - South Korea
2006
- ١٨٥ ————— **11 Takoma Art Museum**
Antonie Predock
Washington - USA
2006
- ١٨٦ ————— **12 Papalote Museum**
Legorreta Arquitectos
Mexico City - Mexico
2005
- ١٨٧ ————— **13 High Museum of Art**
Renzo Piano
Atlanta - USA
2005
- ١٨٨ ————— **14 Figge Art Museum**
David Chipperfield
Davenport - USA
2005
- ١٨٩ ————— **15 University Museum**
O.F.M Architecture
Seoul - Korea
2005
- ١٩٠ ————— **16 Acropolis Museum**
Shigeru Ban
New York - USA
2005
- ١٩١ ————— **17 Prefectural Museum**
Kengo Kuma
Nagasaki - Japan
2005
- ١٩٢ ————— **18 MUSAC Museum**
Mansilla & Tunon
Leon - Spain
2005
- ١٩٣ ————— **19 Museum of Modern Art**
Taniguchi
New York - USA
2004
- ١٩٤ ————— **20 Modern Art Museum**
Fredrich Hoff
Salzburg - Austria
2004
- ١٩٥ ————— **21 Archeological Museum**
Parades Pedrosa
Almeria - Spain
2004
- ١٩٦ ————— **22 Frieder Burda Museum**
Richard Meier
Barden - Germany
2004
- ١٩٧ ————— **23 Museum of Modern Art**
Hammer & Lasso
Arhus - Denmark
2004
- ١٩٨ ————— **24 Tomihiro Art Museum**
AAT+Makoto
Mldori - Japan
2004
- ١٩٩ ————— **25 Museum of Art**
Hascher Jehle
Stuttgart - Germany
2004
- ٢٠٠ ————— **26 Canadian War Museum**
Moriyama & Teshima
Ottawa - Canada
2004
- ٢٠١ ————— **27 Samsung Art Museum**
Jean Nouvel
Seoul - Korea
2004
- ٢٠٢ ————— **28 Glass Museum**
Smith - Miller
New York - USA
1999
- ٢٠٣ ————— **29 Art Museum**
SANNA
Kanazawa - Japan
2004
- ٢٠٤ ————— **30 Tinguely Museum**
Mario Botta
Basel - Switzerland
2003
- ٢٠٥ ————— **31 Peabody Museum**
Moshe Safdie
Massachusetts - USA
2003
- ٢٠٦ ————— **32 Van Abbe Museum**
Abel Cahen
Eindhoven - Netherland
2003
- ٢٠٧ ————— **33 Nasher Sculpture Museum**
Renzo Piano
Texas - USA
2003
- ٢٠٨ ————— **34 Oscar Neimeyer Museum**
Oscar Neimeyer
Curitiba - Brazil
2002
- ٢٠٩ ————— **35 Paper Art Museum**
Shigeru Ban
Shizuoka - Japan
2002
- ٢١٠ ————— **36 MoMA QNS Museum**
Michael Maltzen
New York - USA
2002
- ٢١١ ————— **37 Imperial War Museum**
Daniel Libeskind
Manchester - England
2002
- ٢١٢ ————— **38 Museum of Glass**
Arthur Erickson
Washington - USA
2002
- ٢١٣ ————— **39 MART Museum**
Mario Botta
Rovereto - Italy
2002
- ٢١٤ ————— **40 Apartheid Museum**
GAPP Architects
Johannesburg - South Africa
2001

- ٢١٥ **Latin American Museum**
AFT Architects
Buenos Aires - Arjantina
2001
- ٢١٩ **Museum of History**
Zvi Hecker
Tel Aviv
2001
- ٢٢٣ **Ivar Aasen Museum**
Sverre Fehn
Orsta - Norway
2001
- ٢٢٧ **Children Museum**
Moshe Safdie
Wichita - Canada
2000
- ٢٣١ **Art Museum of Nancy**
Nuelle & Laurent
Nancy - France
1999
- ٢٣٥ **Modern Art Museum**
Mario Botta
San Francisco - USA
1996
- ٢٣٩ **Chikatsu Museum**
Tadao Ando
Osaka - Japan
1994
- ٢٤٣ **Marugame Art Museum**
Yoshio Taniguchi
Inokuma - Japan
1992
- ٢٤٧ **Thyssen Museum**
Rafael Moneo
Madrid - Spain
1990
- ٢٥١ **Moving Image Museum**
Charles Gwathmey
New York - USA
1983
- ٢١٦ **Fine Art Museum**
Mansilla + Tunon
Valencia - Spain
2001
- ٢٢٠ **Buchheim Museum**
Behnisch & Partners
Bernried - Germany
2001
- ٢٢٤ **National Museum**
Raggata McDougall
Canberra - Australia
2001
- ٢٢٨ **Dinosaur Museum**
Kisho Kurokawa
Katsuyama - Japan
2000
- ٢٣٢ **Architecture Museum**
Rafael Moneo
Stockholm - Sweden
1998
- ٢٣٦ **Naoshima Museum**
Tadao Ando
Naoshima - Japan
1995
- ٢٤٠ **Nariwa Museum**
Tadao Ando
Nariwa - Japan
1994
- ٢٤٤ **Heritage Museum**
Antoine Predock
Laramie - USA
1992
- ٢٤٨ **Vitra Design Museum**
Frank O' Gehry
Basel - Switzerland
1989
- ٢٥٢ **Air & Space Museum**
Gyo Obata
Washington - USA
1976
- ٢١٧ **Prehistory Museum**
Sir Norman Foster
Quinson - France
2001
- ٢٢١ **Bellevue Art Museum**
Steven Holl
Washington - USA
2001
- ٢٢٥ **British Museum**
Sir Norman Foster
London - England
2000
- ٢٢٩ **National Museum**
Moriyama & Teshima
Riyadh - Saudi Arabia
2008
- ٢٣٣ **River & Rowing Museum**
David Chipperfield
Henley - England
1998
- ٢٣٧ **Roman Art Museum**
Kishu Kurokawa
Nagano - Japan
1995
- ٢٤١ **Holocaust Museum**
Pei Cobb Freed
Washington - USA
1993
- ٢٤٥ **General Science**
Kisho Kurokawa
Ehime - Japan
1991
- ٢٤٩ **Menil Museum**
Renzo Piano
Huston - USA
1987
- ٢٥٣ **Art Museum**
Alvar Aalto
Aalorg - Denmark
1963
- ٢١٨ **American Folk Art**
Tod Williams
New York - USA
2001
- ٢٢٢ **Sayamaike Museum**
Tadao Ando
Osaka - Japan
2001
- ٢٢٦ **Melborn Museum**
Denton Corcker
Melborn - Australia
2000
- ٢٣٠ **Serralves Museum**
Alvaro Siza
Porto - Portugal
1999
- ٢٣٤ **Fukushima Museum**
Jun Aoki
Toyosaka - Japan
1998
- ٢٣٨ **Felipe Science Museum**
Santiago Calatrava
Valencia - Spain
1994
- ٢٤٢ **Photography Museum**
Shin Takamatsu
Tottori - Japan
1993
- ٢٤٦ **Marco Art Museum**
Legorreta & Legorreta
Monterrey - Mexico
1991
- ٢٥٠ **Modern Art Museum**
Cesar Pelli
New York - USA
1984
- ٢٥٤ **Alvar Aalto Museum**
Alvar Aalto
New York - USA
1939

مقدمه

در قرون گذشته موزه‌ها و گالری‌ها غالباً در بناهایی قدیمی و تاریخی دایر می‌شدند که به موزه تغییر کاربری یافته بودند. اما امروزه و با اهمیت یافتن نقش و تغییر جایگاه معماری، پیوندی ناگسستنی میان ظرف و مظهر (معماری موزه و آثار درون موزه) به وجود آمده و بسیاری از هنرمندان و بنیادهای هنری پی به ارزش‌های معماری موزه‌ها برده و سعی دارند تا حداکثر بهره را از هنر معماری در جهت پیشبرد اهداف خود ببرند.

دسته بندی انواع موزه

امروزه تنوع موزه‌ها به حدی است که دسته بندی آن‌ها غیر ممکن بوده و همواره موزه‌هایی را می‌توان یافت که در هیچ دسته‌ای محدود نمی‌گردند. هرچند که بار تاریخی و محوریت عنصر زمان وجهی مشترک در تمامی موزه‌ها محسوب می‌شود با این وجود بر اساس رایج‌ترین دسته‌بندی، موزه‌ها را از لحاظ نوع آثار و اشیاء به نمایش درآمده در آن‌ها می‌توان به دو دسته اصلی دسته‌بندی نمود:

موزه‌های هنری: با وجود احداث انواع متفاوتی از موزه‌ها در دهه‌های اخیر همچنان نام موزه پیوندی ناگسستنی با واژه هنر دارد و در تصور بسیاری از مردم موزه‌ها مکان‌هایی هستند که در آنها تنها آثار هنری به نمایش درمی‌آید. مهمترین دلیل چنین تصویری را می‌توان ریشه‌های تاریخی این عملکرد دانست، چرا که نخستین موزه‌های جهان نظیر «موزه کاپیتولین» در رم و «موزه لوور» در پاریس همگی موزه‌هایی هنری بوده و بخشی از تکامل گالری‌های هنری قرن هجدهم و نوزدهم می‌باشند. در قرن بیستم نیز معروف‌ترین موزه‌ها موزه‌های هنری بوده‌اند که از لحاظ تعداد و میزان استقبال نیز قابل مقایسه با دیگر انواع موزه نمی‌باشند. موزه‌های هنری را نیز می‌توان به انواع گوناگونی دسته‌بندی نمود، موزه‌های «هنری - تاریخی»، که آثار به نمایش درآمده در آن‌ها غالباً مربوط به قرن‌های گذشته می‌باشند و موزه‌های «هنر مدرن» که قدمت زیادی نداشته و به آثار هنرمندان معاصر اختصاص دارند. در این کتاب برخی از مهمترین موزه‌های هنری قرن اخیر نظیر موزه «گوگنهایم» اثر فرانک لوید رایت، موزه «کیمبل» اثر لویی کان، موزه «پل کلی» اثر رنزو پیانو و موزه هنر «میلواکی» اثر کالاتراوا معرفی گردیده‌اند.

موزه‌های غیر هنری: تنوع موزه‌های غیر هنری به حدی است که دسته بندی آن‌ها را تقریباً غیر ممکن می‌نماید. با این وجود می‌توان گفت که تعداد زیادی از این نوع موزه را «موزه‌های علمی - تاریخی» تشکیل می‌دهند، نظیر موزه «آشفشان» اثر هانس هولاین، و موزه «دایناسور» اثر کیشو کوروکاو. نوع دیگری از موزه‌ها، «موزه تکنولوژی» خوانده می‌شود که در آن تاریخچه پیشرفت صنعت و تکنولوژی مشخصی به نمایش درآمده و وجه آموزشی آثار بیش از وجه ارزشی و قیمتی آن‌ها مطرح می‌باشد. از مهمترین نمونه‌های این نوع، می‌توان به موزه «مرسدس بنز» اثر UN استودیو، موزه «تکنولوژی» اثر لگورتا و موزه «هوا و فضا» اثر جیو اوباتا اشاره نمود. موزه‌های «موضوعی - یادواره‌ای» نیز نوع دیگری از موزه‌ها می‌باشند که در آنها اسناد، تصاویر و هرآنچه مربوط به حادثه (جنگ یا زلزله)، موضوع (کودک) و یا شخصی خاص (آلوار آلتو) می‌باشد به نمایش گذاشته می‌شود. از این دسته می‌توان به موزه‌هایی که با اهدافی سیاسی و مشخص ساخته می‌شوند اشاره نمود که مهمترین آن‌ها موزه «یهود» اثر دانیل لیبسکیند و موزه «هولوکاست» اثر موشه سفدی می‌باشند.

امروزه «آموزش غیر مستقیم» در تمامی زمینه‌ها، از مباحث علمی یا تاریخی گرفته تا هنر جایگاهی به مراتب بارزتر از گذشته پیدا کرده و به عنوان مکملی برای آموزش آکادمیک محسوب می‌شود که به درک تجربی و عینی موضوعات می‌انجامد. فضاهای فرهنگی نظیر گالری‌ها، موزه‌ها، سالن‌های موسیقی و تئاتر از جمله فضاهایی هستند که شخص با حضور در آنها به صورت غیر مستقیم شروع به آموختن می‌کند؛ آموزشی که تأثیر آن در گرایش‌های هنری به مراتب بیشتر از خواندن کتب آموزشی و حضور در کلاس‌های درس می‌باشد. از این روست که طراحی و ساخت چنین فضاهایی مورد توجه معماران، دولت‌ها و نهادهای اجتماعی - فرهنگی قرار گرفته است. پیداست که آشنایی با تاریخچه معماری موزه‌ها و بررسی جدیدترین نمونه‌های موفق در این عرصه، می‌تواند به شناخت بهتر طراحان و ویژگی‌ها و دیدگاه‌های نوین در طراحی کمک نموده و نقشی هرچند اندک در بهبود وضع موجود داشته باشد. کتاب حاضر با چنین نیاتی گردآوری شده است و در این مقدمه به طور مختصر به جایگاه کنونی معماری موزه، دسته بندی انواع آن و نقاط عطف در تاریخچه معماری معاصر موزه‌ها می‌پردازیم.

نقش و جایگاه کنونی معماری موزه

بسیاری از منتقدین بر این باورند که امروزه «موزه‌ها» نمادها و شاخصه‌های جریان‌های معماری معاصر بوده و بیشترین نقش را در آشنایی و جلب توجه عموم مردم به هنر معماری دارند؛ نقشی که در سال‌های نخست قرن بیستم بر عهده «آسمانخراش‌ها» بود. اما اکنون تفکرات افراطی و هیجانات اولیه بلندمرتبه سازی در جهان فروکش کرده و توجه دولتها، روشنفکران و از همه مهمتر عموم مردم، به اهمیت فضاهای فرهنگی - هنری جلب شده است. بدین ترتیب معماری چنین فضاهایی نیز بیش از سایر کاربری‌ها با زندگی روزمره مردم در ارتباط بوده و موفق به جلب نظر آنان به هنر معماری می‌شود. علاوه بر این، آزادی فرمال معماران در طراحی موزه‌ها و حضور ثابت معماران بنام بین‌المللی در این عرصه نیز در اهمیت معماری فضاهای فرهنگی تأثیری به سزا داشته است. معماران تراز اولی چون «لیبسکیند»، «گری» و «رنزو پیانو» که با زیرکی، تغییر خواستگاه‌های جوامع امروزی را درک کرده و از این فرصت جهت افزایش اعتبار و همچنین طرح ایده‌هایی نو در عرصه معماری نهایت استفاده را می‌کنند.

حاصل تمامی این اتفاقات مطرح شدن معماری موزه‌ها به عنوان نماد و شاخصه هزاره سوم می‌باشد. امروزه جایگاه موزه‌ها فراتر از محلی صرفاً برای حمل، نگهداری و یا نمایش آثار هنری می‌باشد و حتی در بسیاری از موارد به شاخصه‌هایی منطقه‌ای، ملی و بعضاً مذهبی و سیاسی تبدیل گردیده‌اند. جدا از نقش فرهنگی و اجتماعی موزه‌ها، می‌توان به نقش اقتصادی آنها در جلب توریست، نظیر تأثیر افزایش ساخت موزه‌ها بر افزایش جمعیت توریست فرهنگی در کشورهای نظیر آلمان، اسپانیا و ایالات متحده و همچنین نقش سیاسی موزه‌ها در تبلیغ و القا تفکراتی خاص اشاره نمود. (نظیر موزه‌هایی که با سرمایه‌گذاری یهودیان در مهمترین شهرهای جهان از جمله برلین و سانفرانسیسکو احداث شده‌اند و در تمامی آنها از نام و اعتبار معماران معروف استفاده شده است.)

معماری موزه از وجه دیگری نیز حائز اهمیت می‌باشد و آن تأثیر و نقشی است که امروزه معماری موزه در موفقیت و یا عدم موفقیت موزه‌ها دارد.

زیبایی شناسی فرم و پیچیدگی عملکرد در طراحی موزه

اولویت «فرم» یا «عملکرد» در طراحی، همواره از موضوعات چالش برانگیز در عرصه معماری بوده و ارجحیت بیش از حد یکی بر دیگری در دوره‌های زمانی مختلف موجب ظهور معماری‌های افراطی شده است؛ همچون اهمیت بیش از حد عملکرد در دوره معماری مدرن. اما در معماری موزه برای نخستین بار مفهوم «محتوا» (Content) هم‌تراز با فرم و عملکرد مورد توجه قرار گرفته و نظر بسیاری از معماران را به خود جلب کرده است. بدین ترتیب بسیاری از منتقدین معماری، کلکسیونرها و هنرمندان معاصر، محتوا – در اینجا به معنی آثار به نمایش درآمده در موزه – را همسنگ با عملکرد، و ارجح بر فرم بنا دانسته و اعتقاد داشتند که فرم موزه می‌بایست تنها در خدمت محتوا قرار گرفته و مهمترین هدف در معماری موزه‌ها معطوف ساختن توجه بازدیدکنندگان به آثار هنری است. این دیدگاه زیبایی‌شناسی فرم موزه‌ها را تحت تاثیر قرارداد، به نحوی که هنوز هم بسیاری از موزه‌ها با فرم‌هایی عاری از هرگونه خودنمایی تنها در جهت تمرکز بر آثار هنری ساخته می‌شوند. مهمترین نمونه‌های چنین دیدگاهی «موزه کیمبل» اثر لویی کان و «موزه منیل» اثر رنزو پیانو می‌باشند. فرم‌های ساده، اعجاز در استفاده از نور طبیعی و سیرکولاسیون حرکتی صریح، وجه اشتراک این موزه‌ها و دستاورد دیدگاهی است که به آن اشاره گردید.

بسیاری از صاحب‌نظران دهه نود میلادی را رنسانسی در طراحی موزه‌ها می‌دانند. انقلابی که به یکباره و با طراحی و ساخت «موزه گوگنهایم» در شهر بیلباو در اسپانیا به وقوع پیوست. این بنا که بیشتر به مانیفستی در خصوص طراحی موزه‌ها شباهت دارد اثر معمار پراوازه، «فرانک گری» است. گری در مبانی طراحی این موزه نسبت به آثار پیشین تغییری کوچک اما بسیار تاثیرگذار را ایجاد نموده است. وی ضمن تایید اهمیت جایگاه «محتوا» در معماری موزه، آن را به عنوان بخشی از ویژگی‌های عملکردی موزه ندانسته، بلکه فرم بنا را به عنوان نمونه‌ای ارزشمند از محتوای موزه به معرض نمایش می‌گذارد. تغییری تاکتیکی در دیدگاه‌های رایج که به وسیله آن نه تنها فرانک گری به خواسته همیشگی خود یعنی آزادی فرم دست می‌یابد، بلکه منتقدینی که فرم‌های نامتعارف را مغایر با ذات عملکرد موزه می‌دانستند را خلع سلاح می‌نماید. این تغییر کوچک در مبانی، به رهایی فرم از چنگال عملکرد انجامیده و با مطرح نمودن ساختمان موزه به عنوان اثری هنری، معماران بسیاری را به سوی طراحی بناهایی تندیس‌گونه فرامی‌خواند. بدین ترتیب در دهه نود میلادی شاهد حضور چشمگیر معماران بین‌المللی در اکثر مسابقه‌های طراحی موزه‌ها می‌باشیم و تعدادی از بااهمیت‌ترین موزه‌های قرن اخیر نیز در همین سال‌ها طراحی و اجرا می‌شوند.

پیدااست که بحث پیرامون جایگاه فرم در معماری موزه‌ها به اتمام نرسیده است. از جمله ایراداتی که بسیاری از منتقدین بر شیوه‌های جدید طراحی موزه‌ها وارد می‌دانند، جدا ساختن فضاهای هنری از بافت شهر و عموم شهروندان می‌باشد. آنان معتقدند که موزه‌های جدید به دلیل ظاهر غریب و بعضاً هراس‌انگیزشان موجب جداشدن موزه‌ها از عموم مردم گردیده و مخاطبین را به طبقه روشنفکر جوامع محدود می‌سازد. بدین ترتیب رواج دیدگاه جدید در خصوص زیبایی‌شناسی

فرم موزه‌ها، ختمی بر دیدگاه عملکردگرا نبوده و هنوز هم بسیاری از معماران در طراحی بناهای فرهنگی از جلب توجه بازدیدکنندگان به هیجانات فرمال بنا خودداری می‌کنند. اما به دلیل موفقیت دور از انتظار شاهکار فرانک گری در اسپانیا و استقبال بسیاری از معماران معروف، بناهای هنری و کلکسیونرها از حضور فعالانه هنر معماری در طراحی موزه‌ها، این دیدگاه نیز به سرعت در نظر بازدیدکنندگان مورد قبول واقع شده و آنرا می‌توان به عنوان دیدگاه غالب در طراحی ارزیابی نمود.

در سال‌های اخیر حضور فعال معماران صاحب سبک در طراحی موزه‌ها سبب پیدایش و بروز دیدگاه‌هایی متفاوت و همچنین تکامل زیبایی‌شناسی فرم موزه گردیده است. «دانیل لیبسکیند» در اکثر آثار خود اهمیت فضا را بیش از فرم یا عملکرد می‌داند، «ریچارد مهیر» در طراحی موزه هنر آتلانتا به اهمیت نحوه مواجهه بیننده با اثر تاکید می‌کند، «ماریو پوتا» و «زاها حدید» راه‌حلی در جهت هم‌نشینی مناسب موزه‌ها و بافت‌های شهری پیشنهاد می‌دهند، «هرزوغ» و «لگورتا» اهمیت بستر و زمینه طراح را بیش از فرم بنا مد نظر گرفته و «ژان نول» به چگونگی به خدمت گرفتن تکنولوژی معماری در جهت دستیابی به اهداف خود می‌اندیشد.

بدیهی است که حیات هر موزه وابسته به پاسخگویی مناسب فضاهای آن به نیازهای عملکردی بوده و در تمامی دیدگاه‌های ذکر شده ذره‌ای از اهمیت و محوریت عملکرد کاسته نشده است. امروزه موزه‌ها در دو جهت متضاد در حال گسترش می‌باشند؛ از سویی ترکیب موزه‌ها با سایر فضاهای فرهنگی نظیر فضاهای آموزشی، کتابخانه‌ها، سالن‌های کنسرت به شکل گیری مراکز فرهنگی چندمنظوره با برنامه‌ریزی‌های متفاوت انجامیده و از سویی دیگر موزه‌هایی کوچک، شخصی و تخصصی رو به افزایش می‌باشند. با این وجود نکات کلیدی در پاسخگویی به نیازهای عملکردی در تمامی انواع موزه مشترک می‌باشد. نکاتی نظیر استفاده مناسب از نور طبیعی، حداکثر استفاده از فضای گالری‌ها جهت نمایش، ایجاد شرایط محیطی استاندارد جهت حفظ آثار از انواع آسیب‌های ممکن، انعطاف‌پذیری پلان، امکان گسترش بنا در طول زمان و همچنین امکان نمایش آثاری با ابعاد و اندازه‌های متفاوت در گالری‌ها. تنوع راهکارهای ارائه شده در خصوص پیچیدگی‌های عملکردی موزه، خصوصاً در پروژه‌های به اجرا درآمده می‌تواند به نزدیک شدن طرح‌ها به واقعیت و درک محدودیت‌ها در طراحی این عملکرد یاری رساند.

امید است کتاب حاضر که در آن تعداد یکصد پروژه موزه در فاصله سال‌های ۱۹۳۹ تا ۲۰۰۸ میلادی معرفی شده است، راهنمایی مناسب جهت شناخت تاریخچه، پیچیدگی‌های عملکرد و تغییرات دیدگاه‌ها در خصوص طراحی موزه باشد.

نیما طالبیان، مهدی آتشی، سیما نی‌زاده